

**«ӨРКЕН» БАЛАЛАРДЫҢ ӘЛ-АУҚАТЫН АРТТЫРУ ҰЛТТЫҚ ҒЫЛЫМИ-
ПРАКТИКАЛЫҚ ИНСТИТУТЫ» КеАҚ 2025-2027 ЖЫЛДАРҒА АРНАЛҒАН
ДАМУ СТРАТЕГИЯСЫ**

Алматы, 2025

МАЗМҰНЫ

1. Төлқұжат	4
2. Сыртқы ортаны және ағымдағы жағдайды талдау	7
2.1. Елдегі балалардың әл-ауқатының қазіргі жағдайы	7
2.2. Балалардың әл-ауқатын жақсартудың жаһандық трендтері	9
2.3. Қазақстандағы балалардың әл-ауқатын жақсарту факторлары мен трендтері	10
2.4. Бүгінгі Өркен	11
2.5. SWOT талдауы	13
3. Миссия, болашағы, құндылықтар, қызметтің мақсаты мен принциптері, даму перспективалары	16
4. Ықпал ету субъектілерін ескере отырып, балалардың психологиялық әл-ауқатын қамтамасыз ету жөніндегі институт қызметінің векторлары	18
5. «Өркен» БӘАҰҒПШ стратегиялық бағыттары	21
1-бағыт. Жас және ұрпақ ерекшеліктеріне байланысты эмоционалдық және мінез-құлық проблемаларын зерттеу бойынша қолданбалы зерттеулер негізінде балалардың әл-ауқатын қамтамасыз етудің және психологиялық қолдаудың тиімді стратегияларын әзірлеу	21
2-бағыт. Балалардың әл-ауқатының индекcін зерттеу және жыл сайынғы бақылау	23
3-бағыт. Балалардың әл-ауқатын қамтамасыз ету саласындағы педагогтер мен мамандардың кәсіби әлеуетін дамыту	25
4-бағыт. Ақпараттық және цифрлық ортада балалардың әл-ауқаты үшін жағдай жасау	26
5. ҚОЛДА БАР РЕСУРСТАР	27
5.1. Адами ресурстар	27
5.2. Материалдық-техникалық ресурстар	29
5.3. Қаржы ресурстары	30
6. КҮТІЛЕТІН НӘТИЖЕЛЕР	31
7. ҚЫЗМЕТТІҢ НЕГІЗГІ КӨРСЕТКІШТЕРІ	33
8. ҚЫСҚАРТУЛАР МЕН ГЛОССАРИЙ	38

1. ТӨЛҚҰЖАТ

Құжаттың атауы	2025-2027 жылдарға арналған «Өркен» БӘАҰҒПИ» КеАҚ Даму стратегиясы
Стратегияны әзірлеудің негіздемесі	<ol style="list-style-type: none"> 1. 2011 жылғы 26 желтоқсандағы «Неке (ерлі-зайыптылық) және отбасы туралы» Қазақстан Республикасының Кодексі 70,71-баптар, 11-тарау. 2. «Білім туралы» Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 27 шілдедегі № 319-III Заңы 3. «Қазақстан Республикасындағы бала құқықтары туралы» Қазақстан Республикасының 2002 жылғы 8 тамыздағы №345 Заңы 4. «Кәмелетке толмағандар арасындағы құқық бұзушылықтардың алдын алу және балалардың қадағалаусыз және панасыз қалуының алдын алу туралы» 2004 жылғы 9 шілдедегі Қазақстан Республикасының Заңы 5. Тұрмыстық зорлық-зомбылықтың алдын алу туралы Қазақстан Республикасының 2009 жылғы 4 желтоқсандағы Заңы 6. «Балаларды денсаулығы мен дамуына зиян келтіретін ақпараттан қорғау туралы» 2018 жылғы 2 шілдедегі Қазақстан Республикасының Заңы 7. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне бала құқықтарын қорғау жөніндегі функцияларды жүзеге асыратын ұйымдардың қызметіне байланысты мәселелер бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» 2019 жылғы 1 сәуірдегі Қазақстан Республикасының Заңы 8. «Қазақстан Республикасындағы тіл туралы» Қазақстан Республикасының 1997 жылғы 11 шілдедегі №151-I Заңы; 9. «Ғылым туралы» Қазақстан Республикасының 2011 жылғы 18 ақпандағы №407-IV Заңы; 10. «Ғылыми және (немесе) ғылыми-техникалық қызмет нәтижелерін коммерцияландыру туралы» 2015 жылғы 31 қазандағы №381-V Қазақстан Республикасының Заңы; 11.«Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл туралы» Қазақстан Республикасының 2015 жылғы 18 қарашадағы №410-V Заңы; 12. «Педагог мәртебесі туралы» Қазақстан Республикасының 2019 жылғы 27 желтоқсандағы №293-VI Заңы; 13.Мемлекет Басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың 2019 жылғы 2 қыркүйектегі «Сындарлы қоғамдық диалог-Қазақстанның тұрақтылығы мен өркендеуінің негізі» Қазақстан халқына Жолдауы;

14. Мемлекет Басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың 2020 жылғы 1 қыркүйектегі «Жаңа жағдайдағы Қазақстан: іс-қимыл кезеңі» Қазақстан халқына Жолдауы;
15. Мемлекет Басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың 2021 жылғы 1 қыркүйектегі «Халық бірлігі және жүйелі реформалар – ел өркендеуінің берік негізі» Қазақстан халқына Жолдауы;
16. Мемлекет Басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың 2022 жылғы 16 наурыздағы «Жаңа Қазақстан: жаңару және жаңғырту жолы» Қазақстан халқына Жолдауы;
17. Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың 2022 жылғы 1 қыркүйектегі «Әділетті мемлекет. Біртұтас ұлт. Берекелі қоғам» Қазақстан халқына Жолдауы;
18. Мемлекет Басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың 2023 жылғы 1 қыркүйектегі «Әділетті Қазақстанның экономикалық бағыты» Қазақстан халқына Жолдауы; №827;
19. «Бала құқықтары туралы конвенцияны ратификациялау туралы» Қазақстан Республикасы Жоғарғы Кеңесінің 1994 жылғы 8 маусымдағы қаулысы.
20. «Балалардың әл-ауқатының индексін бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Премьер-Министрінің 2022 жылғы 1 ақпандағы №21-ө Өкімі.
21. «Қазақстан Республикасында нашақорлыққа және есірткі бизнесіне қарсы күрестің 2023 – 2025 жылдарға арналған Кешенді жоспарын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2023 жылғы 29 маусымдағы № 508 қаулысы
22. «Балаларды зорлық-зомбылықтан қорғау, суицидтің алдын алудан және олардың құқықтары мен әл-ауқатын қамтамасыз ету жөніндегі 2023-2025 жылдарға арналған Кешенді жоспарды бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2023 жылғы 31 тамыздағы № 748 қаулысы.
23. «Киберқауіпсіздік тұжырымдамасын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2017 жылғы 30 маусымдағы № 407 қаулысы («Қазақстанның кибер қалқаны»)
24. «Орта білім беру ұйымдарындағы психологиялық қызмет жұмысының қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің м.а. 2022 жылғы 25 тамыздағы № 377 бұйрығы.
25. «Ерекше білім беру қажеттіліктерін бағалау қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2022 жылғы 12 қаңтардағы № 4 бұйрығы.

	<p>26.«Білім беру ұйымдарында психологиялық-педагогикалық сүйемелдеу қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2022 жылғы 12 қаңтардағы № 6 бұйрығы.</p> <p>27.«Ата-аналарды педагогикалық қолдау орталығы қызметінің тұжырымдамалық тәсілдерін бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2024 жылғы 5 наурыздағы № 55 бұйрығы.</p> <p>28.«ДосболLIKE» орта білім беру ұйымдарында білім алушыларды жәбірлеудің (буллингтің) алдын алу бағдарламасын сынақтан өткізу жөніндегі кейбір мәселелер туралы» Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2024 жылғы 1 наурыздағы №52 бұйрығы.</p> <p>29.«Облыстардың, Астана, Алматы және Шымкент қалаларының білім басқармалары жанындағы психологиялық қолдау орталықтарының қызметін ұйымдастыру жөніндегі әдістемелік ұсынымдарды бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 13.02.2024 жылғы №31 бұйрығы.</p> <p>30.Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2016 жылғы 28 қаңтардағы №95 «Педагогтердің біліктілігін арттыру курстарын ұйымдастыру және өткізу, сондай-ақ педагогтердің қызметін курстан кейінгі сүйемелдеу қағидаларын бекіту туралы» бұйрығы ҚР Оқу-ағарту министрінің 2022.10.03 № 415 бұйрығының жаңа редакциясында</p> <p>31.Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2020 жылғы 4 мамырдағы №175 «Педагогтердің біліктілігін арттыру курстарының білім беру бағдарламаларын әзірлеу, келісу және бекіту қағидалары» бұйрығы ҚР Оқу-ағарту министрінің 2022.08.27 № 384 бұйрығының жаңа редакциясында.</p>
Стратегияны әзірлеуші	«Өркен» БЭАҰҒПИ» КеАҚ
Стратегияның мақсаты	Ғылым мен практиканың заманауи жетістіктерін интеграциялау негізінде білім беру жүйесінде тұлғаны дамытуды, тәрбиелеуді, әлеуметтендіруді психологиялық-педагогикалық қолдау саласында көшбасшы болу.
Стратегияның міндеттері	1.Қазақстан Республикасының мектепке дейінгі, орта, техникалық және кәсіптік білім беру жүйесінде балалардың психологиялық әл-ауқатын қамтамасыз ету және дамыту мақсатында қолданбалы ғылыми зерттеулер жүргізу және олардың нәтижелерін енгізу.

	<p>2. Білім беру үдерісі жағдайында балалардың психологиялық әл-ауқатын мониторингтеу жүйесін жетілдіру және цифрландыру.</p> <p>3. Балалардың психологиялық әл-ауқаты саласындағы педагогтер мен ПҚО қызметкерлерінің қызметін ғылыми-әдістемелік қамтамасыз ету жүйесін жетілдіру.</p> <p>4. Мемлекеттік дамудың стратегиялық міндеттері мен білім беру жүйесінің қажеттіліктерін ескере отырып, педагогтар мен ПҚО қызметкерлерінің біліктілігін арттыруға арналған білім беру бағдарламаларын өзектендіру.</p> <p>5. Қазақстан Республикасының мектепке дейінгі, орта, техникалық және кәсіптік білім беру ұйымдарында қолайлы білім беру ортасын қалыптастыруға жәрдемдесу.</p> <p>6. Институттың ұйымдастырушылық құрылымын және басқарушылық, ғылыми және педагогикалық кадрларды жаңғырту тетіктерін, сондай-ақ инновациялық дамуды және қызметтердің халықаралық сапа деңгейін қамтамасыз ете алатын әлемдік деңгейдегі ғалымдар мен сарапшыларды тарту тетіктерін жетілдіру.</p> <p>7. Балалардың психологиялық әл-ауқатын қамтамасыз ету мақсатында педагогтерге, психологтерге, ата-аналарға және балаларға арналған цифрлық құралдарды, ақпараттық ресурстарды әзірлеу, жасау, енгізу және қолдау.</p> <p>8. Институтты республикалық, макроөңірлік және халықаралық деңгейде позициялау және ілгерілету, оның ішінде әзірленетін бағдарламаларды халықаралық сертификаттау арқылы.</p>
Стратегияны іске асыру мерзімдері	2025-2027 жылдар

2. СЫРТҚЫ ОРТА МЕН АҒЫМДАҒЫ ЖАҒДАЙДЫ ТАЛДАУ

2.1. ЕЛДЕГІ БАЛАЛАРДЫҢ ӘЛ-АУҚАТЫНЫҢ ҚАЗІРГІ ЖАҒДАЙЫ

2024 жылдың мамыр-желтоқсан айлары аралығында «Өркен» балалардың әл-ауқатын арттыру ұлттық ғылыми-практикалық институты» КеАҚ Қазақстандағы балалардың әл-ауқатының индексіне ауқымды зерттеу жүргізді. Зерттеудің негізгі мақсаты елдегі балалардың өмір сүру сапасын бақылау және арттыру болды. Жұмыс барысында 30 000-нан астам респондентке, оның ішінде балаларға, ата-аналарға, мұғалімдер мен психологтерге сауалнама жүргізілді, сондай-ақ орталық мемлекеттік органдардың статистикалық деректері пайдаланылды. Зерттеу

стратегиялық назар аударуды және тиісті шешімдерді қажет ететін бірқатар маңызды аспектіні анықтады.

Балалардың психикалық әл-ауқаты

Зерттеу көрсеткендей, 11-15 жас аралығындағы жасөспірімдердің 16,6% - ы нашар психикалық жағдайдың белгілерін, соның ішінде ықтимал депрессияны сезінеді. 15 жасқа қарай бұл көрсеткіш 21,8% - ға дейін артады. Сонымен қатар, балалардың 27,4% - ы аптасына кемінде бір рет күйзеліске ұшырап, үнемі мазасыздық жағдайларына тап болады. Бұл деректер білім беру мекемелерінде психикалық денсаулықты қолдау бағдарламаларын кеңейту және жасөспірімдер арасында профилактикалық жұмыстарды күшейту қажеттілігін көрсетеді.

Балалар арасындағы суицид

2023 жылғы деректерді талдау көрсеткендей, балалар суицидінің көрсеткіші 100 мың балаға 10,15 құрады, бұл 2022 жылғы деңгейден 31% - ға жоғары. Ең көп жағдай Түркістан (45 жағдай) және Жамбыл (22 жағдай) облыстарында тіркелді. Айта кетсек, өз-өзіне қол жұмсаған балалардың 85% - ы толық отбасыларда тәрбиеленген, ал 40% жағдайда себептері анықталмаған. Деректер суицидтік тәуекелдерді ерте анықтау және уақтылы психологиялық көмек көрсету бағдарламаларын әзірлеу қажеттілігін көрсетеді.

Балалар өлімі

2024 жылы нәресте өлімі 1000 тірі туылғандарға шаққанда 7,67-ден 6,8-ге дейін төмендеді. Өлімнің негізгі себептеріне мерзімінен бұрын босану, инфекциялар және ұрықтың асфиксиясы жатады. Ең жоғары көрсеткіштер Ақтөбе облысында (9,64), ал ең төмен көрсеткіштер Астанада (5,28) тіркелді. Сыртқы себептерден болатын өлім-жітім күйік салдарынан 54%, механикалық асфиксия салдарынан 26%, апат пен құлау салдарынан 20% құрады. Осыған байланысты балалардың қауіпсіздігі мәселелері бойынша ата-аналарға профилактикалық іс-шаралар мен білім беру науқандарын жүргізу маңызды.

Балалардың киберқауіпсіздігі

Зерттеу көрсеткендей, балалардың 73,9% – ы ТікТок-ты, ал 50,5% - ы Instagram-ды белсенді қолданады. Мектеп оқушыларының жартысынан көбі (51,3%) ДДҰ ұсынған экранды пайдалану уақытынан асып түседі, бұл күніне 2 сағатты құрайды. Балалардың шамамен 11,7% - ы жыныстық мазмұнға тап болды, ал 2,4% - ы жыныстық қатынас туралы ұсыныстар алды. 2023 жылы «Кибернадзор» жүйесі деструктивті мазмұнға қатысты 166 мың сілтемені бұғаттады. Бұл деректер цифрлық сауаттылық пен қауіпсіздік шараларын күшейту қажеттілігін көрсетеді.

Жағдайды жақсарту шаралары

Анықталған проблемаларға жауап ретінде «Өркен» институты мынадай бастамаларды әзірлеп, енгізуде: балалар арасында суицидтің алдын алу психоэмоционалды салауаттылық бойынша білім беру бағдарламаларын енгізуді және психикалық денсаулық мәселелері бойынша педагогтер мен психологтердің біліктілігін арттыруды қамтиды. Сәбилер өлімін азайту үшін ата-аналарға сәбилерге күтім жасау мәселелері бойынша ақпараттық-ағарту іс-шаралары жүргізіледі, сондай-ақ жаңа туған нәрестелерге медициналық көмек көрсету бойынша ұсынымдар әзірленеді. Киберқауіпсіздік саласында балалар мен ата-аналарға интернеттегі қауіпсіз мінез-құлық мәселелері бойынша түсіндіру науқандары ұйымдастырылады, сондай-ақ цифрлық сауаттылықты арттыру үшін онлайн-курстар мен мобильді қосымшалар әзірленуде.

Зерттеу нәтижелері Қазақстандағы балалардың әл-ауқатын қамтамасыз етуге жүйелі көзқарастың маңыздылығын көрсетеді. «Өркен» балалардың әл-ауқатын арттыру ұлттық ғылыми-практикалық институты» КеАҚ жұмысы негізгі әлеуметтік мәселелерді шешуге және балалардың жан-жақты дамуы үшін қолайлы орта құруға бағытталған. Айтылған ұсынымдарды іске асыру және жаңа стратегияларды енгізу балалардың физикалық, психикалық және әлеуметтік әл-ауқатын қамтамасыз ете отырып, олардың өмір сүру сапасын арттыруға көмектеседі. Алдағы жұмыс шеңберінде сектораралық өзара іс-қимылды күшейту және Қазақстан Республикасында балалардың әл-ауқатының көрсеткіштерін ұзақ мерзімді жақсартуға бағытталған дәлелдемелік саясатты енгізу жоспарлануда.

2.2. БАЛАЛАРДЫҢ ӘЛ-АУҚАТЫН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУДІҢ ЖАҒАНДЫҚ ТРЕНДТЕРІ

Балалардың әл-ауқатын қамтамасыз ету – отбасылар, қауымдастықтар, мемлекеттер және халықаралық ұйымдар тарапынан бірлескен күш-жігерді талап ететін кешенді міндет. Соңғы жылдары осы саладағы бірнеше негізгі жаһандық трендтер байқалды:

Инклюзивтілік және әртүрлілік

Тәрбие мен білім берудің заманауи тәсілдері әр баланың, соның ішінде ерекше қажеттіліктері бар балалардың әртүрлі мәдениеттер мен әлеуметтік топтардың ерекше қажеттіліктерін ескереді. Нәсіліне, жынысына, дініне, әлеуметтік тегіне және жыныстық бағдарына байланысты кемсітушілікпен күресуге көбірек көңіл бөлінуде.

Балалардың психикалық денсаулығы

Балалардың психикалық денсаулығын ерте анықтау мен қолдаудың маңыздылығын түсіну артып келеді. Балалар мен жасөспірімдерге көмек сұрауға көмектесу үшін психикалық ауруларды дестигматизациялау науқандары жүргізілуде.

Интернет кеңістігіндегі балалардың қауіпсіздігі

Цифрлық технологияларды пайдаланудың өсуімен онлайн-кеңістікте балалардың қауіпсіздігін қамтамасыз ету мәселесі өзекті бола түсуде. Балалардың цифрлық дағдыларын дамыту маңызды, осылайша олар технологияны тиімді пайдалана отырып, өз әл-ауқатын сақтай алады.

Тұрақты даму

Балалардың экологиялық жауапкершілігін тәрбиелеу тұрақты болашақты қамтамасыз ету үшін маңызды бола түсуде. Балалар әлеуметтік әділеттілік пен теңдік қағидаттарына негізделген қоғамда өсуі керек.

Цифрландыру және технологияны қолдану

Цифрлық технологияларды білім беру процестеріне (оқыту, дамыту, тәрбиелеу) біріктіру мыналарды қамтиды: тенденцияларды анықтау, проблемаларды диагностикалау және шешім қабылдау үшін оқушылардың оқу және даму деректерінің үлкен көлемін жинау және талдау; диагностика, мониторинг және нәтижелерді талдау үшін цифрлық жүйелерді пайдалану.

Өмір бойы оқыту

Барлық деңгейдегі білім беру ұйымдарының педагогтерін; балалардың құқықтарын қорғау жөніндегі функцияларды жүзеге асыратын ұйымдардың мамандарын; психологиялық қолдау орталықтарының қызметкерлері мен ата-аналарды үздіксіз оқыту (Life-Long Learning).

Ақпаратты құру және тұтыну тәсілдері

Бұл бағыттағы жетекші трендтер пайдаланушыларға контентті басқаруға, цифрлық ортаға енуге мүмкіндік беретін контентті, интерактивті технологияларды құруда, басқаруда және таратуда жасанды интеллектіні (ЖИ) пайдалану болып табылады; цифрлық құралдардың икемділігі; контентті құру мен таратудағы этика мен жауапкершілік.

Серіктестік және ынтымақтастық

Балалардың әл-ауқатын қамтамасыз ету үшін білім беру, денсаулық сақтау, әлеуметтік қорғау және әділет сияқты әртүрлі секторлар арасында тығыз ынтымақтастық қажет. Балалардың әл-ауқатын қамтамасыз ету процесіне жергілікті қауымдастықтарды, отбасыларды және балалардың өздерін тарту маңызды.

2.3 ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ БАЛАЛАРДЫҢ ӘЛ-АУҚАТЫН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ ФАКТОРЛАРЫ МЕН ТРЕНДТЕРІ

ФАКТОРЛАР

Қазақстанда балалардың әл-ауқатын қамтамасыз ету мемлекеттік саясаттың басым бағыттарының бірі болып табылады. Қазақстандағы балалардың әл-ауқатына әсер ететін факторларға мыналар жатқызылуы керек:

- **әлеуметтік-экономикалық жағдайлар.** Отбасылардың өмір сүру деңгейі, сапалы қызметтердің қолжетімділігі, жұмыссыздық деңгейі – мұның бәрі балалардың әл-ауқатына айтарлықтай әсер етеді.
- **Мәдени ерекшеліктер:** балаларды тәрбиелеуде қазақ халқының мемлекет құрушы ұлт ретіндегі салт-дәстүрлері, құндылықтары мен әдет-ғұрыптары жетекші рөл атқарады.
- **Көші-қон:** көші-қон процестері, әсіресе ішкі көші-қон, балалардың

әл-ауқатын қамтамасыз ету үшін жаңа қиындықтар туғызады.

- **Цифрлық технологияның өсіп келе жатқан әсері.** Бұл әсер балалардың өмірі мен дамуының көптеген аспектілерінде көрінеді: физикалық және психикалық денсаулық, білім беру, дағдыларды дамыту, әлеуметтену, оң және теріс аспектілерде.
- **Жаһандану:** жаһандық процестер – табиғи, саяси, экономикалық, мәдени, білім беру саласында – бүкіл әлемдегі, соның ішінде Қазақстандағы балалардың өміріне әсер етеді.

2022 жылы бекітілген Қазақстан балаларының әл-ауқатының индексі балалардың әл-ауқатын және әртүрлі салалардағы балалар үшін қолайлы жағдайлар жасауға бағытталған ұлттық саясаттың тиімділік дәрежесін бағалауды жүргізу мақсатында әзірленді.

Балалардың әл-ауқатының индексі мемлекеттік органдарға, қоғамға балалардың әл-ауқатына байланысты мәселелерге уақтылы ден қоюға, осы бағытта тиімді мемлекеттік саясат құруға мүмкіндік беретін тетік болып табылады.

НЕГІЗГІ ТРЕНДТЕР

1. Инклюзивті білім беру. Инклюзивті білім беру ортасын құруға көбірек көңіл бөлінеді, мұнда әр бала өзінің ерекшеліктеріне қарамастан оқу мен дамудың тең мүмкіндіктеріне ие.

2. Балалардың психикалық денсаулығына қамқорлық. Балалардың психикалық денсаулығы мәселесі мемлекеттік деңгейде көбірек көтерілуде. Жәбірлеуге (буллингке), деструктивті және аутодеструктивті мінез-құлықтың басқа түрлеріне ерте көмек көрсету және алдын алу бағдарламалары әзірленуде, психологиялық қолдау орталықтары құрылуда.

3. Цифрлық қауіпсіздік. Технологияның дамуымен балалардың цифрлық қауіпсіздігін қамтамасыз ету қажеттілігі туындайды. Балаларды интернеттегі қауіпсіз мінез-құлыққа үйретуге бағытталған ақпараттық кампаниялар жүргізілуде.

4. Баланың құқықтарын қорғау. Бала құқықтарын зорлық-зомбылық пен қанаудың барлық түрлерінен қорғау күшейтілуде. Балаларға қарсы қылмыстардың алдын алуға және қудалауға бағытталған жаңа заңдар мен бағдарламалар әзірленуде.

5. Отбасыларды әлеуметтік қолдау. Мемлекет бала тәрбиелеп отырған отбасыларға үлкен қолдау көрсетуде. Өмірлік қиын жағдайдағы отбасыларды қолдау бағдарламалары және жетім балалардың отбасылық құрылымын ынталандыру бағдарламалары әзірленуде. Ата-аналарды педагогикалық қолдау бағдарламалары әзірленіп, енгізілуде.

6. ҚР орта білім беру жүйесінде балаларды әлеуметтік-эмоционалды оқыту бағдарламаларын әзірлеу және енгізу.

7. Педагогтердің біліктілігін арттырудың білім беру бағдарламаларының білім алушылардың психологиялық саулығын және жеке тұлғасының жан-жақты дамуын, сыни ойлау, коммуникациялық дағдылар, өзін-өзі ұйымдастыру, шығармашылық ойлау және т.б. сияқты құзыреттерді қамтамасыз етуге бағытталуы.

8. Ведомствоаралық ынтымақтастық. Балалық шақ проблемаларын тиімді шешу үшін әртүрлі мемлекеттік органдардың, қоғамдық ұйымдардың бірлескен жұмысын ұйымдастыру бойынша белгілі бір шаралар қабылдануда.

2.4 БҮГІНГІ ӨРКЕН

«Өркен» балалардың әл-ауқатын арттыру ұлттық ғылыми-практикалық институты» КеАҚ «Адамның үйлесімді дамуы ұлттық институты» коммерциялық емес акционерлік қоғамын құру туралы» ҚР Үкіметінің 2020 жылғы 27 мамырдағы № 324қбп қаулысы негізінде құрылды. «Адамның үйлесімді дамуы ұлттық институты» КеАҚ «Өркен» балалардың әл-ауқатын арттыру ұлттық ғылыми-практикалық институты» КеАҚ болып қайта аталуы Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрлігінің 2024 жылғы 8 қаңтардағы № 3 бұйрығы негізінде жүргізілді.

«Өркен» балалардың әл-ауқатын арттыру ұлттық ғылыми-практикалық институты» (бұдан әрі – Институт) Қазақстандағы балалардың әл-ауқатын қамтамасыз ету жүйесін дамытудың драйвері болуға, қазақстандық балалардың әл-ауқатының деңгейін ЭЫДҰ елдерінің деңгейіне дейін арттыруға жәрдемдесуге бағытталған.

Қызметтің мақсаты мен міндеттерін негізге ала отырып, «Өркен» балалардың әл-ауқатын арттыру ұлттық ғылыми-практикалық институты» КеАҚ құрылымы айқындалды, оған мыналар кіреді:

- ғылыми-әдістемелік қамтамасыз ету және қолданбалы зерттеулер департаменті,
- психологиялық-педагогикалық диагностика басқармасы,
- білім беру қызметі департаменті,
- стратегиялық жоспарлау, талдау және мониторинг департаменті,
- ақпараттық технологиялар департаменті.

Институттың, оның құрылымдық бөлімшелерінің қызметіне басшылықты «Өркен» БӘАҰҒПИ КеАҚ президенті, вице-президенттер жүзеге асырады.

«Өркен» институты келесі стратегиялық бағыттар бойынша қызмет атқарады:

1. Жас және ұрпақ ерекшеліктеріне байланысты эмоционалдық және мінез-құлық проблемаларын зерттеу бойынша қолданбалы зерттеулер негізінде балалардың әл-ауқатын қамтамасыз етудің және психологиялық қолдаудың тиімді стратегияларын әзірлеу.

2. Балалардың әл-ауқатының индекcін зерттеу және жыл сайынғы бақылау.

3. Балалардың әл-ауқатын қамтамасыз ету саласындағы педагогтер мен мамандардың кәсіби әлеуетін дамыту.

4. Ақпараттық және цифрлық ортада балалардың әл-ауқаты үшін жағдай жасау.

Стратегиялық бағыттар балалардың құқықтарын қорғау және елдегі балалардың әл-ауқатын қамтамасыз ету саласындағы проблемаларды шешуге бағытталған.

Қызметтің осы бағыттарын іске асыру мынадай жобалар мен бағдарламалар форматында жүзеге асырылады:

- өңірлік психологиялық қолдау орталықтарының жүйесін әзірлеу; «Ата-аналарды педагогикалық қолдау орталығы» жобасы;
- «ДосболLIKE» білім беру ұйымдарында білім алушыларды жәбірлеудің (буллингтің) алдын алу бағдарламасы;
- «Менің бауырым» жобасы;
- жеке қауіпсіздік сабақтары;
- балалардың құқықтарын қорғау және олардың әл-ауқатын қамтамасыз ету мәселелері бойынша педагогтердің кәсіби құзыреттерін дамыту;
- аналитика және мониторинг.

Аталған қызмет бағыттарын іске асырудың арқасында қазақстандық қоғамда балалардың әл-ауқатының деңгейін арттыру үшін қолайлы жағдайлар жасалып, суицидтің, аутодеструктивті, девиантты мінез-құлық көріністерінің төмендеуіне, құқық бұзушылықтар мен қылмыстар санының азаюына (оның ішінде буллинг, кибербуллинг), өмірлік қиын жағдайдағы балалар санының азаюы бойынша тұрақты үрдіс қамтамасыз етіледі.

2.5 SWOT-ТАЛДАУ

КҮШТІ ЖАҚТАРЫ	ӘЛСІЗ ЖАҚТАРЫ
<p>1. Қызметінің өзектілігі: Институт білім беру ұйымдарында балалардың әлеуметтік-психологиялық салауаттылығын қамтамасыз ету жөніндегі жобаларды, осы бағыттағы отбасымен өзара іс-қимыл жөніндегі жобаларды әзірлейді және енгізеді, бұл қоғамның өзекті қажеттіліктеріне жауап және мемлекеттік саясатты іске асыру болып табылады.</p> <p>2. Ғылыми-әдістемелік әлеует: Қолданбалы ғылыми зерттеулер жүргізу, мониторинг жүйелерін, балалардың психологиялық саулығын қамтамасыз ету саласындағы әдістемелік материалдарды әзірлеу үшін білікті мамандардың болуы.</p> <p>3. Тәжірибеге бағдарлау:</p>	<p>1. Институт қызметінің бағыттарын қамтамасыз етудегі құрылымдық теңгерімсіздік.</p> <p>2. Бірыңғай мониторинг жүйесінің болмауы: Іске асырылып жатқан жобалардың тиімділігін бағалау үшін неғұрлым егжей-тегжейлі жүйені әзірлеу қажет.</p> <p>3. Ресурстардың шектеулілігі: Барлық жоспарланған іс-шараларды жүзеге асыру үшін қаржылық және материалдық ресурстардың шектеулілігі, әсіресе аймақтарда.</p> <p>4. Өңірлердің аз тартылуы: Білім беру ұйымдарының бағдарламаларды іске асыруға уәждемесінің жеткіліксіздігі.</p> <p>5. Цифрлық платформаның болмауы:</p>

<p>Әзірленген бағдарламалар мен материалдар практикалық бағытқа ие және білім беру процесіне сәтті енгізілуде.</p> <p>4. Жобаларды табысты іске асыру: «ДосболLIKE» бағдарламасы, ата-аналарды педагогикалық қолдаудың жұмыс істеп тұрған орталықтары, психологиялық қолдау орталықтарын құру институт жұмысының тиімділігін көрсетеді.</p> <p>5. Педагогтердің біліктілігін артыру бағдарламаларын іске асыру тәжірибесі: Білікті оқытушылар құрамының болуы; тәжірибеге бағдарлану және іске асырылатын білім беру бағдарламаларының кең ауқымы.</p> <p>6. Түрлі субъектілермен өзара іс-қимыл: Институт қызметі білім беруді басқару органдарымен, білім беру мекемелерімен, халықаралық және қоғамдық ұйымдармен өзара байланыста жүзеге асырылады.</p> <p>7. Заманауи технологиялардың интеграциясы:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Білім беру ұйымдарының қызметін диагностикалау, талдау және мониторингтеу, ғылыми-әдістемелік сүйемелдеу үшін цифрлық құралдарды пайдалану. ■ Мұғалімдерге, ата-аналарға және балаларға арналған әртүрлі контентті әзірлеу, орналастыру, сайтта үнемі жаңартып отыру; іс-шараларға (вебинарлар, семинарлар, конференциялар) техникалық қолдау көрсету; әлеуметтік желілерде белсенді болу аудиториямен тікелей байланыста болуды қамтамасыз етеді. 	<p>Жеке цифрлық платформаның болмауы білім беру ұйымдарында әлеуметтік-психологиялық климатты диагностикалау, талдау және бақылау үшін цифрлық құралдарды пайдалану мүмкіндіктерін шектейді; ■ контенттің орталықтандырылған басқарылу, пайдаланушылар туралы аналитика жинау мүмкіндіктері.</p> <p>6. Материалдық-техникалық базаның шектеулілігі: ■ контент жасау үшін ескірген аппаратураны пайдалану бейнематериалдар мен кескіндердің сапасын төмендетеді; ■ бұлтты ресурстардың жетіспеушілігі мазмұнның үлкен көлемін сақтау және оны тиімді басқару мүмкіндігін шектейді.</p> <p>7. Басқа ведомстволармен интеграцияның жеткіліксіздігі: Балалардың құқықтары мен мүдделерін қорғау жөніндегі білім беру мен әлеуметтік саясатқа жауапты басқа ведомстволармен неғұрлым тығыз өзара іс-қимыл форматтарын енгізу талап етіледі.</p>
<p>ИНСТИТУТТЫҢ СЫРТҚЫ ОРТАСЫ ЖӘНЕ СТРАТЕГИЯЛЫҚ МҮМКІНДІКТЕРІ</p>	<p>ИНСТИТУТТЫҢ ДАМУЫНА КЕДЕРГІ КЕЛТІРУІ МҮМКІН ҚАУІП-ҚАТЕРЛЕР МЕН ТӘУЕКЕЛДЕР</p>

1. Халықаралық ынтымақтастықты кеңейту:

Халықаралық жобаларға қатысу және шетелдік әріптестермен тәжірибе алмасу, үздік тәжірибелерді бейімдеу және енгізу үшін халықаралық тәжірибені тарту.

2. Цифрлық технологияларды дамыту:

■ Жұмыс тиімділігін арттыру және мақсатты аудиторияға жету үшін цифрлық платформалар мен құралдарды пайдалану,

■ мониторингтік зерттеулерді талдау үшін жасанды интеллектіні енгізу,

■ қашықтан оқыту және мамандарға кеңес беру үшін онлайн-платформалар құру.

3. Білім берудегі психологияның ролін арттыру: Балалар мен жасөспірімдердің психикалық денсаулығына, олардың психологиялық әл-ауқатына деген қызығушылықты арттыру жас ұрпақтың дамуына жаңа мүмкіндіктер туғызады.

4. Мемлекеттік қолдау: Мемлекет тарапынан қолданыстағы зерттеу және дамыту гранттары форматында қолдау жүзеге асырылады.

5. Халықаралық орталықтардағы балалардың психологиялық әл-ауқаты мәселелері бойынша жетекші институт қызметкерлерінің біліктілігін арттыру ғылыми зерттеулердің жоғары деңгейін және осы саладағы үздік шетелдік тәжірибелерді енгізуді қамтамасыз етеді.

6. Материалдық-техникалық базаға инвестициялау: Жабдықты жаңарту, заманауи цифрлық құралдарға көшу, жұмыс процестерінің бір бөлігін автоматтандыру контенттің сапасын

1. Тұрақсыз әлеуметтік-экономикалық жағдай:

экономикалық дағдарыстар жобаларды қаржыландыруға теріс әсер етуі мүмкін.

2. Заңнамалық және нормативтік базадағы өзгерістер: заңнамадағы, нормативтік-құқықтық құжаттардағы өзгерістер қолданыстағы бағдарламалар мен жобаларды түзетуді талап етуі мүмкін.

3. Мемлекеттік тапсырысқа қаржылық тәуелділік.

4. Ішкі тәуекелдер:

■ бөлімшелер арасындағы үйлестірудің жеткіліксіздігі;

■ ресурстарды тиімсіз пайдалану.

5. Басқа ұйымдармен бәсекелестік: Ұқсас профильдегі балама ұйымдардың пайда болуы бәсекелестікті күшейтуі мүмкін.

6. Мақсатты аудиторияның қызығушылығының төмендігі: Мұғалімдер мен ата-аналардың психологиялық әл-ауқат мәселелеріне шектеулі назар аударуы.

7. Технологияны жаңартудың жоғары қарқыны: Ескірген жабдықтар немесе жұмыс әдістері бәсекелестердің артта қалуына және аудиторияның қызығушылығының төмендеуіне әкелуі мүмкін.

8. Сыртқы қызмет көрсетушілерге және сыртқы техникалық қолдауға тәуелділік: Сыртқы қызметтердің сенімділігіне немесе олардың қызмет көрсету шарттарындағы өзгерістерге байланысты тәуекелдер болуы мүмкін.

3. МИССИЯСЫ, БОЛАШАҒЫ, ҚҰНДЫЛЫҚТАР, ҚЫЗМЕТТІҢ МАҚСАТЫ МЕН ПРИНЦИПТЕРІ, ДАМУ ПЕРСПЕКТИВАЛАРЫ

МИССИЯСЫ: балалардың әл-ауқаты мен үйлесімді дамуын қамтамасыз етуге жәрдемдесу.

БОЛАШАҒЫ:

Қазіргі әлемнің сын-қатерлеріне бейімделген балаларды қолдау стандарттарын қалыптастыратын балалардың әл-ауқатын қамтамасыз ету жөніндегі стратегиялық бағдарламаларды әзірлеу және іске асыру саласындағы жетекші ғылыми-практикалық орталыққа айналу.

ҚҰНДЫЛЫҚТАР:

- **Руханият** – жалпыадамзаттық құндылықтар негізінде жоғары өмірлік мағыналарға, өзін-өзі тәрбиелеуге және өзін-өзі дамытуға ұмтылу.
- **Үздіксіз даму** – қоғам балалар мен оқушы жастардың адамгершілік-рухани білімін дамытуда жаңа сапалы деңгейге көтерілетін барлық процестердің бағытталған, заңдық өзгеруі.
- **Жауапкершілік** – өз жұмысының нәтижелері, ғылыми-практикалық және білім беру қызметінің сапасы үшін қоғам алдында жауап беру қажеттілігін түсіну.
- **Әдептілік** – өзіне, серіктестеріне, әріптестеріне қатысты дәйекті әрі адал ұстанымды сақтау, жалпыадамзаттық құндылықтарға, берік адамгершілік қағидаттарына және этикалық нормаларға сүйену.

ҚЫЗМЕТТІҢ МАҚСАТЫ:

Қазақстандық балалардың әл-ауқатының деңгейін арттыруға бағытталған ғылыми негізделген стратегиялар мен бағдарламаларды әзірлеу және енгізу.

ҚЫЗМЕТТІҢ НЕГІЗГІ ПРИНЦИПТЕРІ

- **Зандылық** – «Өркен» БӘАҰҒПИ өз қызметін ҚР Конституциясына, ҚР заңнамасына, ҚР Президенті мен Үкіметінің актілеріне, Қоғамның директорлар Кеңесінің шешімдеріне, «Өркен» БӘАҰҒПИ жарғысына қатаң сәйкес жүзеге асырады.
- **Алқалылық** – шешімдерді «Өркен» БӘАҰҒПИ басқару органдары олардың функцияларына сәйкес алқалы түрде қабылдайды.
- **Инновациялылық** – «Өркен» БӘАҰҒПИ қызметі жеке тұлғаны дамыту, балалардың әл-ауқаты мен қолдауы саласындағы қызметті ғылыми-әдістемелік сүйемелдеуге арналған.
- **Транспаренттілік** – «Өркен» БӘАҰҒПИ қызметі туралы дұрыс ақпаратты қамтамасыз ету, қоғам мен бұқаралық ақпарат құралдары үшін қызмет бағыттары бойынша міндетті ашықтық.

- **Ынтымақтастық** – ортақ мақсатты түсінуге, өзара ізгі ниетпен, өзара сеніммен және бір-бірінің қадір-қасиетін мойындауда көрініс табатын рухани-адамгершілік бірлікке негізделген «Өркен» БӘАҰҒПИ барлық қызметкерлері арасындағы өзара қарым-қатынастың негізгі қағидаты.
- **Меритократия** – «Өркен» БӘАҰҒПИ басқару қағидатын басшылыққа алады, оған сәйкес ұйымда әртүрлі деңгейдегі басшылар қажетті кәсіби құзыреттіліктері мен адалдық, әділдік, адамгершілік сияқты адамгершілік қасиеттерге ие адамдар болуы тиіс.

ДАМУ ПЕРСПЕКТИВАЛАРЫ:

- Даму, тәрбиелеу және әлеуметтендіру процесінде білім алушыларды психологиялық сүйемелдеудің тиімді ғылыми-негізделген жүйесін құруда институттың сараптамалық, зерттеу, әдістемелік, ұйымдастырушылық әлеуетін іске асыру
- балалардың психологиялық әл-ауқатын мониторингілеу мен бағалаудың ұлттық стандарттарын әзірлеу және енгізу;
- заманауи цифрлық технологияларды зерттеу, мониторинг, білім беру процестеріне интеграциялау; қызметкерлердің цифрлық құзыреттілігінің жоғары деңгейіне қол жеткізу;
- педагогтердің, балалардың құқықтарын қорғау жөніндегі функцияларды жүзеге асыратын ұйымдар мамандарының, психологиялық қолдау орталықтары қызметкерлерінің және ата-аналардың үздіксіз кәсіби дамуын қамтамасыз ету;
- білім алушылардың әлеуметтік-психологиялық әл-ауқатын ақпараттық-ресурстық қамтамасыз етудің кең спектрі (цифрлық платформалар, әртүрлі мазмұн, инновацияларды енгізу).

4. БЫҚПАЛ ЕТУ СУБЪЕКТІЛЕРІН ЕСКЕРЕ ОТЫРЫП, БАЛАЛАРДЫҢ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ӘЛ-АУҚАТЫН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ ЖӨНІНДЕГІ ИНСТИТУТ ҚЫЗМЕТІНІҢ ВЕКТОРЛАРЫ

Сын-тегеуріндер мен жылдам өзгерістерге толы қазіргі әлемде балалардың психологиялық әл-ауқаты ерекше маңызға ие. Қолдаушы және дамытушы ортаны құрмай-ақ үйлесімді, табысты және стреске төзімді тұлғаны қалыптастыру мүмкін емес. Психологиялық әл-ауқат – бұл проблемалардың болмауы ғана емес, бұл ішкі үйлесімділік, өзіне деген сенімділік және өмірдегі қиындықтарды жеңе білу. Оған эмоционалды тұрақтылық, позитивті өзін-өзі позитивті бағалау, дамыған әлеуметтік дағдылар және салауатты қарым-қатынас орнату мүмкіндігі кіреді. Бұл жағдайға жетуде білім беру процесінің барлық қатысушылары: мұғалімдер, ата-аналар мен балалар арасындағы өзара әрекеттесу шешуші рөл атқарады. Тек жалпы күш-жігердің нәтижесінде әр бала өзінің әлеуетін ашуға, қиындықтармен күресуге және басқалармен жағымды қарым-қатынас орнатуға мүмкіндік алады.

Балалардың психологиялық әл-ауқатына әсер ету субъектілерін ескере отырып, «Өркен» БӘАҰҒПИ қызметінің бағыттары тығыз өзара іс-қимыл мен өзара түсіністікке негізделген тиімді психологиялық сүйемелдеу моделін қалыптастыруға мүмкіндік береді. Педагогтердің психологиялық құзыреттілігін

қалыптастыруға, ата-аналарды белсенді тартуға және балалардың әлеуметтік-эмоционалдық дағдыларын дамытуға ерекше назар аударылады.

«Балалар-Педагогтер» өзара әрекеттесуі

Білім алушыларды психологиялық-педагогикалық сүйемелдеу бойынша педагогтердің қызметін ғылыми-әдістемелік қамтамасыз ету: даму проблемаларын, қарым-қатынасты, мінез-құлықтағы ауытқуларды ерте анықтау және түзету; балалардың әлеуметтік-эмоционалдық дағдыларын дамыту; сыныпта және мектепте қолайлы психологиялық ахуал құру.

Балаларды зорлық-зомбылықтан, суицидтің алдын алудан қорғау және олардың құқықтары мен әл-ауқатын қамтамасыз ету мәселелері бойынша білім беру бағдарламаларын әзірлеу және педагогтардың біліктілігін арттыру.

Дарынды балалар мен ерекше қажеттіліктері бар балаларды қоса алғанда, оқушылардың әртүрлі жас топтары мен санаттары үшін психологиялық сүйемелдеу бағдарламаларын әзірлеу және енгізу.

Психологиялық-педагогикалық қолдау көрсету сапасын арттыру және білім беру процесіне қатысушыларға көмек көрсету үшін психологиялық қолдау орталықтарының (ПҚО) қызметін үйлестіру.

Білім беру ұйымдарында, бала құқықтарын қорғау жөніндегі функцияларды жүзеге асыратын ұйымдарда балалардың әл-ауқатын қамтамасыз ету шарттарының мониторингі.

Педагогтер, педагог-психологтер, әлеуметтік педагогтер үшін цифрлық ресурстарды әзірлеу (видеоматериалдар, электрондық құралдар, графикалық дизайн өнімдері); вебинарлар, семинарлар, шеберлік сыныптары, тренингтер, дөңгелек үстелдер, тікелей эфирлер форматында озық тәжірибені ілгерілету; балаларға арналған белсенді нысандарды (челленджер, флешмобтар, акциялар, көшпелі квестер, конкурстар, фестивальдар, мейнстримдер, клубтар).

«Балалар – Мектеп» өзара әрекеттесуі

Балалар ұжымында тұлғааралық қатынастарға социологиялық зерттеулер жүргізу. Білім алушылардың әлеуметтік-эмоционалдық дағдыларын дамыту.

Мыналарға бағытталған бағдарламаларды құру және ілгерілету:

- тиімді қарым-қатынас, жанжалдарды шешу, командада жұмыс істеу дағдыларын қалыптастыру;
- эмпатияны, басқаларға құрмет көрсетуді, төзімділікті, өміршеңдікті, асертивтілікті, әлеуметтік жауапкершілікті дамыту;
- сыныпта достық атмосфераны қалыптастыру, өзара көмек және қолдау;
- зорлық-зомбылықтан бас тарту мәдениетін қалыптастыру.

Білім алушылар үшін қауіпсіз, қолайлы білім беру ортасын құру мақсатында педагогтердің, білім беру ұйымдары қызметкерлерінің әлеуметтік-эмоционалдық дағдыларын дамыту жөніндегі бағдарламаларды, тренингтерді құру және ілгерілету.

Білім алушылар үшін цифрлық ресурстарды (бейнематериалдар, графикалық дизайн өнімдері) әзірлеу.

Балаларға арналған өңірлік және республикалық челленджерді, флешмобтарды, акцияларды, көшпелі квестерді, конкурстарды, фестивальдерді, мейнстримдерді ұйымдастыру және өткізу.

«Балалар – Отбасы» өзара әрекеттесуі

Педагогикалық қолдау орталықтары арқылы ата-аналарға, отбасы мүшелеріне, балалардың өзге де заңды өкілдеріне көмек көрсету:

ата-аналарға, әртүрлі жас топтарындағы балалардың өзге де заңды өкілдеріне арналған сабақтар мен тренингтерді қамтитын тәжірибелік-бағытталған бағдарламаларды әзірлеу

- сенімді балалар мен ата-аналар қарым-қатынасын дамыту, қолайлы отбасылық атмосфераны құру;
- балалардың эмоционалды жағдайын және баланың жағдайы мен мінез-құлқында проблемалар туындаған кезде мамандарға уақтылы жүгіну қажеттілігін түсіну;
- балалардың өзін-өзі реттеу, жауапкершілік және өз бетінше шешім қабылдау дағдыларын дамыту.
- балаларға оқуда қолдау көрсету, жан-жақты даму үшін жағдай жасау.

Ата-аналарды педагогикалық қолдау орталықтарының (АПҚО) қызметіне, ата-аналардың балаларының білім беру процесіне қатысуына мониторинг жүргізу.

Ата-аналарға арналған ақпараттық арналарды (Telegram) жүргізу және ілгерілету, бейнеконференциялар, тікелей эфирлер өткізу, ата-аналарға, отбасы мүшелеріне, балалардың өзге де заңды өкілдеріне арналған цифрлық ресурстарды әзірлеу.

«Мектеп – Отбасы» өзара әрекеттесуі

Педагогтер мен ата-аналардың, отбасы мүшелерінің, балалардың өзге де заңды өкілдерінің өзара іс-қимыл мәселелерін зерделеу, білім беру бағдарламаларын құру және педагогтерді оқушылардың отбасыларымен өзара іс-қимылдың тиімді әдістеріне оқыту.

Ата-аналардың, балалардың өзге де заңды өкілдерінің оларды тәрбиелеу мен дамытудағы құзыреттілігін арттыру, балалар мен ата-аналар қарым-қатынасын нығайту бойынша педагогтерге арналған білім беру бағдарламаларын әзірлеу.

Ата-аналарға, балалардың өзге де заңды өкілдеріне оларды тәрбиелеу, дамыту және оқыту, балалар-ата-аналар қатынастары проблемаларын шешу мәселелері бойынша кеңес беру.

Диагностика нәтижелері және психологиялық қолдау бағдарламалары туралы ата-аналарды хабардар ету.

Бірлескен іс-шараларды (челленджер, флешмобтар, акциялар, көшпелі квестер, конкурстар, фестивальдар, мейнстримдер, балаларға арналған клубтар) ұйымдастыру және өткізу арқылы ата-аналарды, отбасы мүшелерін, балалардың өзге де заңды өкілдерін білім беру процесіне тарту.

Ата-аналарды оқыту және білім беру ұйымдарындағы психологиялық

қызметтердің қызметін күшейту арқылы балалар мен ата-аналар қарым-қатынасын нығайтуға бағытталған педагогтердің біліктілігін арттыру.

«Балалар – Қоғам» өзара әрекеттесуі

Әлеуметтік институттардың балалардың әл-ауқатына әсерін кешенді зерттеу, балалардың құқықтарын қорғау және әл-ауқатын қамтамасыз ету мәселелерін шешуге қоғамды тарту бағдарламаларын әзірлеу.

Бала құқықтарын қорғауды және іске асыруды қамтамасыз ететін қолайлы жағдайлар жасау үшін мемлекеттік және үкіметтік емес ұйымдармен, бизнеспен және қоғамдастықтармен өзара іс-қимыл жасау. Қоғамда балалық шаққа деген оң көзқарасты қалыптастыру стратегияларын әзірлеу үшін «жаңа формациядағы бала» сын-қатерлерінің өзектілігін ілгерілету.

Буллингтің ерекшелігі мен таралуын бақылау.

Бұқаралық ақпарат құралдарымен ақпараттық серіктестік. Әлеуметтік платформаларда балалардың әл-ауқаты идеяларын насихаттау.

«Балалар – Цифрлық орта» өзара әрекеттесуі

Балалар үшін қауіпсіз және дамытушы цифрлық кеңістікті қалыптастыруға бағытталған жобаларды әзірлеу және енгізу.

Цифрлық ортаның балалардың психологиялық әл-ауқатына әсері бойынша зерттеулер жүргізу.

Цифрлық сауаттылық бойынша цифрлық платформаларды, білім беру модульдерін интеграциялау және енгізу, бейнематериалдар, инфографика, онлайн-тренингтер мен киберқауіпсіздік мәселелері бойынша консультациялар әзірлеу.

Сайттарды, платформалар мен қосымшаларды әзірлеу, жүргізу, қолдау, чат-боттарды енгізу және пайдалану.

5. «ӨРКЕН» БӘАҰҒПИ СТРАТЕГИЯЛЫҚ БАҒЫТТАРЫ

СТРАТЕГИЯЛЫҚ БАҒЫТ 1. Жас және ұрпақ ерекшеліктеріне байланысты эмоционалдық және мінез-құлық проблемаларын зерттеу бойынша қолданбалы зерттеулер негізінде балалардың әл-ауқатын қамтамасыз етудің және психологиялық қолдаудың тиімді стратегияларын әзірлеу.

«ӨРКЕН» БӘАҰҒПИ КеАҚ білім алушылар үшін қауіпсіз білім беру ортасын құру бойынша инновациялық жобаларды жүзеге асырады:

- Қазақстан Республикасының әрбір мектебінде Ата-аналарды педагогикалық қолдау орталықтарының жұмыс істеуі және осы жобаны ғылыми-әдістемелік сүйемелдеу.
- Психологиялық қолдау орталықтарын (ПҚО) құру және ғылыми-

әдістемелік сүйемелдеу.

- «ДосболLIKE» бағдарламасын енгізу арқылы буллингке қарсы саясатты қалыптастыру.

«ӨРКЕН» БӘАҰҒПИ КеАҚ зерттеу нәтижелері білім беру ұйымдарына енгізіліп, білім сапасын арттыруға және психологиялық ахуалды жақсартуға ықпал етуде.

«ӨРКЕН» БӘАҰҒПИ КеАҚ қызметін тереңдету көзделіп отыр, ол балалардың психологиялық мәселелерінің себептері мен факторларын жан-жақты зерттеуге, осы негізде жас ерекшеліктерін ескеретін сараланған психологиялық қолдау бағдарламаларын әзірлеуге бағытталады.

Маңызды бағыттардың бірі – балаларға, ата-аналарға және мамандарға арналған психологиялық мәселелердің алдын алу бағдарламаларын жасау болмақ.

Осылайша, «ӨРКЕН» БӘАҰҒПИ КеАҚ Қазақстанда балалардың әл-ауқаты мен үйлесімді дамуын қамтамасыз ету үшін ғылыми негізделген тәсілдер мен бағдарламаларды әзірлей отырып, балалар психологиясын зерттеудегі негізгі орталық болады.

Өсу нүктелері:

Қабылданатын шешімдерді негіздеу және балалардың әл-ауқатын қамтамасыз ету саласындағы стратегиялар мен бағдарламаларды әзірлеу үшін ғылыми зерттеулердің жүйелілігін күшейту.

Гранттық ғылыми жобалар конкурстарына қатысуды жандандыру.

Зерттеулер деңгейін арттыру және инновацияларды енгізу мақсатында халықаралық жобаларға қатысуды және шетелдік әріптестермен тәжірибе алмасуды қамтамасыз ету.

Ғылыми зерттеулер негізінде балалардың әл-ауқатын қамтамасыз етудің тұрақты жүйесін құруға бағытталған ұзақ мерзімді даму стратегияларын әзірлеу.

Балалардағы психологиялық проблемаларды диагностикалау, алдын алу және түзету әдістерін әзірлеу процесін жандандыру.

Барлық әзірленген әдістемелік материалдар, зерттеу нәтижелері мен «ӨРКЕН» БӘАҰҒПИ КеАҚ қызметі туралы жаңалықтар жинақталған ыңғайлы онлайн-ресурс құру.

Міндеттері:

1. Балалардың психологиялық мәселелерінің пайда болу себептері мен механизмдерін зерттеу.

2. Өртүрлі психологиялық мәселелері бар балаларға арналған психологиялық қолдау бағдарламаларын әзірлеу және енгізу.
3. Эмоционалдық реттеу, әлеуметтік дағдылар мен мәселелерді шешу қабілеттерін дамытуға бағытталған халықаралық әдістерді бейімдеу.
4. Балаларға, ата-аналарға, педагогтер мен психологтерге эмоционалдық реттеу және әлеуметтік өзара әрекеттесу дағдыларын үйрету бағдарламаларын әзірлеу және енгізу.

Тетіктері:

1. Өртүрлі ұрпақтағы балалардың психикалық дамуын социомәдени факторларды ескере отырып бақылауға бағытталған, сандық және сапалық әдістерді қамтитын кешенді әдіснамалар негізінде балалардың, ата-аналардың, педагогтер мен психологтардың қатысуымен **қолданбалы зерттеулер жүргізу.**
2. Балалардың жас ерекшеліктерін, ұрпақтық сипаттарын және әлеуметтік факторларды ескеретін эмоционалдық және мінез-құлықтық мәселелердің алдын алу, түзету және оңалту бойынша **сараланған бағдарламаларды әзірлеу және енгізу.**
3. Қазіргі балалардың жас ерекшеліктерін ескере отырып, эмоционалдық реттеу, әлеуметтік дағдылар мен мәселені шешу қабілеттерін дамытуға бағытталған әдістерді **бейімдеу, сынақтан өткізу және енгізу;** мамандар мен ата-аналардың балалармен жұмыс барысында пайдалануына арналған практикалық құралдар, жұмыс дәптерлері, ойындар және басқа да әдістемелік материалдарды әзірлеу.
4. **Түрлі мақсатты топтарға арналған білім беру бағдарламаларын әзірлеу және енгізу,** оқытудың әртүрлі форматтарын қолдана отырып: эмоционалдық интеллектті дамыту бойынша; ата-аналардың құзыреттілігін арттыру бойынша.

СТРАТЕГИЯЛЫҚ БАҒЫТ 2. Балалардың әл-ауқатының индекcін зерттеу және жыл сайынғы бақылау

Қазіргі уақытта «ӨРКЕН» БӘАҰҒПИ КеАҚ білім алушылардың психологиялық әл-ауқатын қамтамасыз етуге және мониторингке бағытталған «ӨРКЕН» БӘАҰҒПИ КеАҚ әзірлеген бағдарламаларды енгізуді ғылыми-әдістемелік қамтамасыз ету бойынша ауқымды көп қырлы қызмет жүргізуде.

Бұл бағыттарды дамыту мынадай түйінді тәсілдер негізінде жүзеге асырылатын болады.

Жүйелі тәсіл балалардың әл-ауқат индекcінің бағыттарын кешенді және жыл сайынғы зерттеуді көздейді. Балалардың әл-ауқат индекcі сондай-ақ (мектептерде, медициналық мекемелерде, әлеуметтік қызметтерде) тәуекелдердің алдын алудың ерте ескерту құралы ретінде де пайдаланылуы тиіс.

Технологиялық және инновациялық тәсілдеме балалардың әл-ауқатының барлық салаларында деректерді жинау, өңдеу, визуализациялау және

талдау үшін жаңа технологияларды қолдануды қамтиды.

Икемді және бейімделгіш тәсілдеме балалардың әл-ауқатының индексін үнемі пайда болатын жағдайларға бейімделетін «тірі» құралға айналдыру қажеттілігі.

Осу нүктелері:

Жаңа сын-тегеуріндерді (цифрлық қауіпсіздік, психоэмоционалдық денсаулық, климаттық тәуекелдер және т.б.) ескере отырып, әдіснама мен индикаторларды үнемі жаңарту.

Индекснің икемділігін қамтамасыз ету – толық қайта қарауды күтпестен жаңа басымдықтарға бейімделу мүмкіндігі.

Өңірлік қосалқы индекстерді әзірлеу: жергілікті мәселелер мен жетістіктерді анықтау. Аудандар, әкімдіктер деңгейінде жергілікті мониторинг пен талдауды енгізу. Деректерді жинауға және түсіндіруге жергілікті ҮЕҰ, мектептер мен дәрігерлерді тарту.

1-міндет: Жыл сайын Балалардың әл-ауқаты индексін мониторингін қамтитын Қазақстан Республикасындағы балалардың жағдайы туралы ұлттық баяндаманы әзірлеу. Қолданыстағылардың тиімділігін талдау негізінде балалардың әл-ауқаты индексін жаңа көрсеткіштерін зерделеу және негіздеу, Қазақстандағы балалардың әл-ауқаты саласындағы стратегиялық шешімдерді жетілдіру үшін талдамалық есептер мен ұсынымдар дайындау

2-міндет. Балалардың психологиялық әл-ауқатын бағалауға арналған диагностикалық әдістемелерді әзірлеу, бейімдеу және енгізу, олардың білім беру ұйымдарында қолданылуына әдістемелік қолдау көрсету, сондай-ақ жүргізілетін диагностиканың сапасын бақылау және бағалау.

3-міндет. Мониторинг құралдарын әзірлеу және жетілдіру, курстық және курстан кейінгі талдау жүргізу, сондай-ақ білім беру бағдарламаларын жетілдіруге арналған ұсынымдар дайындау.

Тетіктері:

1. Балалардың әл-ауқат индексі жүйесін зерттеу
2. Жыл сайын «Қазақстандағы балалардың жағдайы туралы Ұлттық баяндаманы» әзірлеу
3. «Өркен» КеАҚ әзірлеген бағдарламаларының нәтижелілігін мониторингілеу және бағалау
4. Балалардың әл-ауқаты индексін мониторингі мәселелері бойынша семинарлар, вебинарлар өткізу
5. Балалардың психологиялық әл-ауқатын диагностикалау саласындағы өзекті ғылыми деректер мен тенденцияларды талдау
6. Балалардың психологиялық әл-ауқатын диагностикалау саласындағы өзекті ғылыми деректер мен үрдістерді талдау
7. Балалардың психоэмоционалдық күйі мен әл-ауқат деңгейін диагностикалау үшін жаңа құралдарды әзірлеу.
8. Курстық және курстан кейінгі мониторингке арналған құралдарды әзірлеу.

9. Курстық және курстан кейінгі мониторинг жүргізу және оның нәтижелерін талдау.

10. Білім беру бағдарламаларын жетілдіруге арналған ұсынымдар әзірлеу.

11. Курстық және курстан кейінгі мониторинг құралдарын түзету.

СТРАТЕГИЯЛЫҚ БАҒЫТ 3. Балалардың әл-ауқатын қамтамасыз ету саласындағы педагогтер мен мамандардың кәсіби әлеуетін дамыту

Бүгінгі таңда «ӨРКЕН» БӨАҰҒПИ КеАҚ білім беру процесінің психологиялық аспектілерін қамти отырып, білім берудің барлық деңгейлеріндегі педагогтер мен балалардың әл-ауқатын қамтамасыз ету саласындағы мамандарды үздіксіз оқыту мен курстан кейінгі сүйемелдеуді жүзеге асырады – зорлық-зомбылықтың, буллингтің, кибербуллингтің, суицидтің, экстремизмнің, аутодеструктивті мінез-құлықтың алдын алу, балалардың әлеуметтік-эмоционалдық дағдыларын дамыту сияқты әлеуметтік маңызы бар мәселелерді шешуде тиімді стратегияларды пайдаланудан бастап білім беру ұйымдары мен отбасыларында қолдау көрсететін және психологиялық қауіпсіз білім беру ортасын құрудың жаңа технологияларын қолдануға дейін.

«ӨРКЕН» БӨАҰҒПИ КеАҚ ата-аналарға эмоционалды интеллектіні дамыту, жауапты ата-ана болу, балаларды зорлық-зомбылықсыз тиімді қарым-қатынас және тәрбиелеу бойынша авторлық оқыту бағдарламаларын әзірлеумен айналысады; балалардың құқықтарын қорғау жөніндегі функцияларды жүзеге асыратын ұйымдардың мамандары мен психологиялық қолдау орталықтарының қызметкерлері үшін.

«ӨРКЕН» БӨАҰҒПИ КеАҚ білім беру қызметінің нәтижелері тәжірибеде кеңінен қолданылады. Оқыту процесінде алынған білім білім беру ұйымдарының педагогикалық процесіне белсенді түрде енгізіледі, бұл балалар мен жасөспірімдер арасындағы әлеуметтік-психологиялық ахуал мен қарым-қатынас мәдениетін жақсартуға, академиялық үлгерімді жақсартуға, құқық бұзушылықтар мен психикалық денсаулық проблемаларының санын азайтуға ықпал етеді.

Өсу нүктелері:

- Қолданыстағы білім беру бағдарламаларын білім алушылардың өзгеретін жағдайлары мен қажеттіліктеріне үнемі бейімдеу.
- Мемлекеттік саясаттың стратегиялық міндеттері мен ҚР білім беру жүйесінің қажеттіліктерін ескере отырып, жаңа білім беру бағдарламаларын әзірлеу.
- Іске асырылатын білім беру бағдарламаларының тиімділігін және көрсетілетін қызметтердің сапасын мониторингілеу әне бағалау.
- Біліктілікті арттыру курстарының мақсатты аудиториясын қамтуды кеңейту.
- Халықаралық тану және сертификаттау арқылы білім беру бағдарламаларының жоғары академиялық деңгейін растау.

Міндеттері:

1. Балалардың әл-ауқатын қамтамасыз ету саласында педагогтер мен мамандардың кәсіби құзыреттерін дамыту.
2. Балалардың әл-ауқатын қамтамасыз ету саласындағы педагогтер мен

мамандардың кәсіби өсуін үздіксіз сүйемелдеу.

Тетіктері:

- **Білім беру бағдарламаларын әзірлеу** және барлық деңгейдегі білім беру ұйымдарының **педагогтері** мен балалардың әл-ауқатын қамтамасыз ету саласындағы мамандарды балаларға психологиялық көмек көрсету мәселелері бойынша **оқыту**; балалар мен олардың отбасыларының психологиялық әл-ауқатын нығайту және сақтау.
- Балалар-ата-аналар қарым-қатынасы саласында функционалдық психологиялық сауаттылықты дамыту бойынша **ата-аналарға арналған бағдарламалар әзірлеу және оқыту**.
- **Курстан кейінгі сүйемелдеу**: жас, когнитивтік, отбасылық психология саласындағы сарапшыларды, тәжірибеші психологтерді тарту.

СТРАТЕГИЯЛЫҚ БАҒЫТ 4. Ақпараттық және цифрлық ортада балалардың әл-ауқаты үшін жағдай жасау

Ақпараттық технологиялар департаменті – цифрлық контентті құруға және таратуға, «ӨРКЕН» БӘАҰҒПИ КеАҚ қызметін ақпараттық кеңістіктің барлық деңгейлерінде ілгерілетуге, бұқаралық ақпарат құралдарымен өзара іс-қимылға және ақпараттық науқандарды ұйымдастыруға жауапты негізгі бөлімше.

Негізгі функциялары:

- «ӨРКЕН» БӘАҰҒПИ КеАҚ сайты қолдау және дамыту: жаңа бөлімдерді әзірлеу, мазмұнды үнемі жаңарту, интуитивті интерфейс арқылы пайдаланушылардың ресурстармен өзара әрекеттесуін қамтамасыз ету. Сайтқа арналған контент аудиторияның өзекті қажеттіліктерін ескере отырып әзірленеді және маңызды ақпараттың қолжетімділігін қамтамасыз етуге, сондай-ақ ақпараттық және көрнекі тартымды материалдар арқылы жаңа пайдаланушыларды тартуға бағытталған.
- Бейнематериалдар, әлеуметтік роликтер, бейне сабақтар, электрондық құралдар, әдістемелік ұсынымдар, жинақтар, журнал, графикалық өнімдер - чек-парақтар, буклеттер, постерлер, инфографика жасау.
- Мультимедиялық элементтерді қолдана отырып, білім беру, психология және тәрбиенің өзекті тақырыптарына арналған электрондық журнал шығарылымы.
- Әлеуметтік платформаларда белсенді болу және БАҚ-пен өзара іс-қимыл: өзекті тақырыптардағы мазмұн, сарапшылардың кеңестері, ата-аналарға арналған ақпараттық арналарды жүргізу тікелей эфирлер өткізу.
- Балаларға, ата-аналарға және педагогтарға арналған республикалық вебинарлар, челленджер, флешмобтар мен конкурстар ұйымдастыру.

Өсу нүктелері:

Балалардың психологиялық әл-ауқатына цифрлық ортаның әсерін зерттеу.

Контенттің сапасын жақсарту және «ӨРКЕН» БӘАҰҒПИ КеАҚ бағдарламаларының бәсекеге қабілеттілігін арттыру мақсатында бейнетехниканы және басқа да жұмыс құралдарын жаңарту.

Жұмыс процестерін жасанды интеллектіні енгізу арқылы оңтайландыру.

Міндеттері

1. Ақпараттық науқандар, әлеуметтік платформалар мен БАҚ арқылы қоғамда балалардың әл-ауқатының мәнін белсенді насихаттау.
2. Педагогтерді, ата-аналарды және балаларды ақпараттандыру үшін цифрлық ресурстарды жасау және пайдалану.

Тетіктері

- Заманауи технологияларды пайдалану: сайтты әзірлеу, жүргізу, дамыту және қолдау; жасанды интеллектіні жұмыс үдерістеріне кіріктіру; онлайн-гидтерді енгізу және пайдалану; бейнеконференциялар мен тікелей эфирлерге арналған қосымшаларды қолдану; Facebook, Instagram және Telegram әлеуметтік желілерінде ілгерілету. Ата-аналарға арналған ақпараттық Telegram арналарының жүргізілуі мен дамуы.
- Озық тәжірибені ілгерілету: вебинарлар, семинарлар, шеберлік сабақтары, тренингтер, дөңгелек үстелдер ұйымдастыру және өткізу; балалар психологиясы саласындағы сарапшылармен ынтымақтастық және оларды тарту; челленджер, флешмобтар, көшпелі квестер, байқаулар, фестивальдер, мейнстримдер, балалар мен ата-аналарға арналған клубтар ұйымдастыру және өткізу; бұқаралық ақпарат құралдарымен ақпараттық әріптестік.
- Цифрлық ресурстарды әзірлеу: бейнематериалдар жасау; графикалық дизайн өнімдерін әзірлеу және жасау; электрондық оқу құралдарын беттеу.

5. ҚОЛДА БАР РЕСУРСТАР

5.1. Адами ресурстар

«ӨРКЕН» БӘАҰҒПИ КеАҚ кадр саясаты персоналды басқару моделіне негізделеді және жұмысқа қабылдауға, конкурстық іріктеуге, кадрлық есепке алуға, еңбекақы төлеу жүйесін қалыптастыруға және қызметкерлерді әлеуметтік қолдаудың жекелеген мәселелерін шешуге байланысты мәселелер шеңберін қамтиды.

Қоғамның міндеттерін шешу бойынша бірлескен жұмыстың жылдамдығын, нәтижелілігін арттыру мақсатында электрондық құжат айналымы енгізілді, мобильді құрылғыларды, мессенджерлерді, бейнебайланысты қолдана отырып коммуникация құралдары пайдаланылады.

2024 жылдың желтоқсан айындағы жағдай бойынша «ӨРКЕН» БӘАҰҒПИ КеАҚ қызметкерлерінің жалпы саны 154 адамды құрайды. Оның ішінде ғылыми-педагогикалық қызметкерлер – 112 адам, бұл жалпы санның 72% – құрайды. Дәрежесі – 27% (2 ғылым докторы, 8 ғылым кандидаты, 32 ғылым магистрі дәрежесіне ие). Қызметкерлердің орташа жасы – 47 жас. 35 жасқа дейінгі «ӨРКЕН» БӘАҰҒПИ КеАҚ қызметкерлерінің үлесі – 20%, ғылыми-педагогикалық

қызметкерлер арасында 35 жасқа дейінгі қызметкерлердің үлесі – 23%. Кадр саясаты оқытушылық және ғылыми жұмыс үшін жас кадрларды одан әрі тартуға бағытталған.

Адам ресурстарын басқару саясатын трансформациялау келесі бағыттар бойынша жүргізілетін болады.

1. Конкурстық іріктеу жүйесін жаңғырту. Конкурстық жалдаудың ашықтығы үшін біліктілік талаптарын қайта қарау және қызметкерлердің жаңа талаптарға сәйкестігін бағалаудың қосымша жүйесін енгізу қажет, мысалы: тестілеу, эссе жазу (кандидаттардың кәсіби құзыреттілік деңгейін бағалауға мүмкіндік береді), сауалнама, әңгімелесу (жеке құзыреттілікті бағалауға, кандидат туралы қосымша ақпарат алуға, адамның қай ортада өскенін, оның қалай үйренгенін анықтауға мүмкіндік береді адамдармен қарым-қатынас жасау, қандай құндылықтарға басымдық беріледі). Бұл ретте басшылардың, әсіресе жоғары және орта буын басшыларының сәйкестігіне басты назар аудару қажет.

2. Персоналды кәсіби дамыту жүйесін енгізу:

1) ғылыми-педагогикалық қызметкерлерді бейімделу, тәжірибе алмасу, жаңа дағдыларға оқыту, командада жұмыс істеу, коммуникация және көшбасшылық дағдыларын дамыту жөніндегі іс-шараларды өткізу арқылы мансаптық өсу мен дамуды қолдау үшін оқыту. Осы оқыту шеңберінде кадр резервін құру мақсатында менеджерлік дағдыларды дамыту, корпоративтік басқару, қаржылық сауаттылықты арттыру сияқты тақырыптарды қамту қажет;

2) кадр мәселелеріне жауапты қызметкерлерді HR құндылықтарын қалыптастыру, HR модельдері мен құзыреттерін зерделеу бойынша оқыту, бұл стратегиялық HR «ӨРКЕН» БӘАҰҒПИ КеАҚ стратегиясын іске асыруға қалай ықпал ететінін және персоналды тиімді басқара алатынын жақсырақ түсінуге, қызметкерлердің тиімділік, прогресс және жетістіктер көрсеткіштерін бағалауды жүргізуге көмектеседі. Осы бағалаулар негізінде басқарушылық шешімдер қабылданады және әр қызметкер үшін даму мүмкіндіктері анықталады.

3. Қызметкерлерді материалдық және материалдық емес ынталандыру, көтермелеу және қолдау жүйесін дамыту. Бұл бағытта ұжымдық және жеке жетістіктер үшін қосымша төлемдердің икемді жүйесін қалыптастыру, жас ғалымдарды қолдау бағдарламаларын әзірлеу қажет, материалдық емес ынталандыру үшін ғылыми-педагогикалық қызметкерлер арасында ішкі конкурстар өткізу тетігі қажет. Кадр резервін құру және ұжымға оқытушылық және ғылыми жұмыстар үшін жас кадрларды тарту мақсатында таланттарды басқару үшін ішкі конкурстар өткізу қажет.

5.2. Материалдық-техникалық ресурстар

«ӨРКЕН» БӘАҰҒПИ КеАҚ қазіргі уақытта ауданы 1629,90 ш. м. үй-жайды жалға алады, оның ішінде:

- 23 кабинет;
- интерактивті тақталар, проекторлар және аудио жүйелермен жабдықталған 60 орындық 2 оқу аудиториясы;

- мультимедиялық жүйемен, LED экранмен жабдықталған 208 адамға арналған акт залы;
- жиналыс өткізу үшін дәйекті бейнеконференциясы бар 86 дюймдік Digitouch Т3 экранымен жабдықталған 30 адамға арналған мәжіліс залы.
- Сондай-ақ, Қазақстан Республикасының барлық өңірінде 2000 шаршы метр.

▪ **Ақпараттық-техникалық ресурстар**

Білім беру бағдарламаларын іске асыру үшін «ӨРКЕН» БӘАҰҒПИ КеАҚ мынадай жабдықтар бар:

компьютерлік техника – 170 дана, көпфункционалды құрылғы (принтер, сканер, көшірме) – 49 дана, ламинатор – 1 дана, жапырақ жинаушы – 1 дана, арнайы машина (франкировальная) – 1 дана, терможелім машинасы – 1 дана, сиялы плоттер (графопостроитель) – 1 дана, гильотинді қағаз кескіш – 2 дана, принтерлер, сканерлер және көшіру құрылғылары – 2 дана.

Интернетке кіру мүмкіндігі бар (100 Мб), барлық компьютерлер жергілікті желілерге қосылған.

Институттың <https://orken-instituty.kz> сайты жұмыс істейді.

▪ **Мультимедиялық және мазмұнды өндіруге арналған жабдық**

Бейне студиясы: кәсіби бейнекамералар, бейнероликтер жасауға арналған жарық және дыбыстық жабдықтар, хромокей, петличный микрофон.

Вебинарлар мен онлайн-курстарды өткізуге арналған платформалар (Zoom, Microsoft Teams, Moodle және басқалар).

Мобильді көрме стендтері саны – 1 дана.

Ашық жерде іс-шараларды өткізуге арналған жабдық (дыбыс техникасы), 5 дана баған.

▪ **«ӨРКЕН» БӘАҰҒПИ КеАҚ бөлімшелерінің жайлы қызметін қамтамасыз ету**

Материалдық-техникалық қамтамасыз ету процесі мыналарды қамтамасыз ету мәселелерінің шешімін қамтиды:

- оқу және ғылыми процестерді - жиһазбен, шығын материалдарымен өңдеу;
- институт бөлімшелерінің кеңсе тауарлары;
- шаруашылық және пайдалану қажеттіліктері.

Қазіргі заманғы стандарттар бойынша жабдықталған санитарлық және гигиеналық үй-жайлар.

Жабдықтар мен материалдарды сақтауға арналған қойма үй-жайлары.

Жүйелер құжат айналымы мен бухгалтерлік есепті жүзеге асырады.

Бұл ресурстар оқу, зерттеу және кәсіби қызмет үшін қолайлы жағдайларды қамтамасыз ете отырып, «ӨРКЕН» БӘАҰҒПИ КеАҚ тиімді жұмыс істеуінің негізін құрайды.

Инфрақұрылымды пайдалану-шаруашылық қолдау және дамыту (энергия үнемдеу, сумен жабдықтау, жылумен жабдықтау, басқа да инженерлік желілер).

Даму перспективалары

1. Компьютер паркін және перифериялық жабдықтарды жаңарту 80 бірлік

2. Интернеттің өткізу қабілеттілігін арттыру 1000 Мбит/сек
3. Wi-Fi қамту аймағын ұлғайту 100 %
4. «Өркен» балалардың әл-ауқатын арттыру ұлттық ғылыми-практикалық институты» КЕАҚ жеке ғимаратын алу.

5.3. Қаржы ресурстары

Қаржылық қамтамасыз етудің негізгі көздері: мемлекеттік тапсырысты орындауға арналған республикалық бюджет және Жарғыға сәйкес «ӨРКЕН» БӨАҰҒПИ КеАҚ кіріс әкелетін қызметі болып табылады.

Қаржылық модельді оңтайландыру даму бағдарламасын қаржыландыру көздерін әртараптандыруға, оның ішінде ақылы курстардан, вебинарлардан, семинарлардан алынған бюджеттен тыс қаражатты қоса алғанда, гранттар мен өзге де көздерді алуға бағытталған.

Қоғам жыл сайын білім беру және ғылыми-зерттеу қызметінен түсетін бюджеттен тыс кірістердің көлемі мен үлесін ұлғайту бойынша жұмысты жүзеге асыруды жоспарлап отыр. 2024 жылы бюджеттен тыс кірістердің үлесі 0% құрады, 2025 жылы жалпы кірістердің 3% , 2026 жылы 4% , 2027 жылы 5%, 2028 жылы 7,8%, 2029 жылы 10% -ға жеткізу жоспарлануда.

«ӨРКЕН» БӨАҰҒПИ КеАҚ шығыстарының құрылымы міндетті әлеуметтік сақтандыру бойынша жарналарды (76%), іссапар шығыстарын (3%), жалға алуды (10%), Қоғамның инфрақұрылымын қамтамасыз етуге арналған шығыстарды (11%) қоса алғанда, еңбекақы төлеуге арналған шығыстардың басым бөлігінен тұрады.

Қоғамның 2029 жылға дейінгі перспективалық қаржылық моделінде мемлекеттік тапсырыс көрсеткіштерінің өсуі, сондай-ақ бюджеттен тыс көздердің ұлғаюы есебінен кірістерді (бюджет және бюджеттен тыс) жыл сайын 5-8% - ға ұлғайту және 2029 жылға қарай «ӨРКЕН» БӨАҰҒПИ КеАҚ жалпы кіріс көрсеткішіне кемінде 2,7 млрд.теңге мөлшерінде қол жеткізу жоспарланып отыр. Қызметтің барлық бағыттары (білім беру, ғылыми-зерттеу және т.б.) бойынша бюджеттен тыс түсімдердің өсуі күтілуде, бұл ретте олардың кірістер құрылымындағы үлесі (бюджет қаражатының түсімдерін есепке алмағанда) 2025 жылы шамамен 3% - и және 2029 жылы 10% құрайды.

Қаржы моделінде мынадай бағдарламалар бойынша жыл сайын 2,1-ден 2,4 млрд. теңгеге дейінгі мөлшерде мемлекеттік тапсырысты орындау жоспарланған:

- Қазақстан Республикасында балалардың құқықтарын қорғау және олардың әл-ауқатын қамтамасыз ету жүйесін ғылыми-әдістемелік және ақпараттық-ресурстық сүйемелдеу бойынша қызметтер көрсету;
- Балалардың құқықтарын қорғау жөніндегі функцияларды жүзеге асыратын мемлекеттік ұйымдар кадрларының біліктілігін арттыру.

6. КҮТІЛЕТІН НӘТИЖЕЛЕР

Балалар үшін:

- өз өміріне қанағаттануды арттыру;
- жан-жақты тұлғалық даму;
- білім сапасын арттыру;
- жаһандық құзыреттілік пен икемді дағдылардың болуы.

Ата-аналар үшін:

- позитивті ата-ана болу мәдениетін арттыру;
- отбасылардағы эмоционалды климатты жақсарту;
- білім беру жүйесіне деген оң көзқарас пен сенімді арттыру;
- баламен, педагогтермен қарым-қатынасты жақсарту;
- ата-аналардың қатысуын арттыру, ынтымақтастықты дамыту;
- балалардың білім сапасына қанағаттану.

Педагогтер мен мамандар үшін:

- педагогтердің қауіпсіз, психологиялық қолайлы орта құруға дайындығы;
- мұғалімдердің эмоционалды интеллектінің жоғары деңгейі;
- ата-аналармен өзара іс-қимыл бойынша педагогтердің құзыреттерінің болуы.

Білім беру ұйымдары үшін:

- білім беру сапасын арттыруды қамтамасыз ететін қолайлы орта құру; білім беру процесінің субъектілері үшін қолайлы жағдайлар жасау және білім беру ұйымдарының әлеуметтік-психологиялық ахуалын жақсарту;
- білім беру процесінің барлық қатысушыларының бір-бірімен қарым-қатынастағы жалпы құндылықтар мен мінез-құлық нормаларына бейілділігі.

Мемлекет пен қоғам үшін:

- балалар мен жасөспірімдердің суицидін, аутодеструктивті, девиантты мінез-құлқын төмендету;
- кәмелетке толмағандар арасындағы құқық бұзушылықтар мен қылмыстардың санын азайту (соның ішінде буллинг, кибербуллинг);
- өмірлік қиын жағдайға тап болған балалар санының азаюы;
- балалардың әл-ауқаты индексінің көрсеткіштерін арттыру;
- білім беру жүйесінің бәсекеге қабілеттілігін арттыру.

7. ҚЫЗМЕТТІҢ НЕГІЗГІ КӨРСЕТКІШТЕРІ

1-СТРАТЕГИЯЛЫҚ БАҒЫТ

ЖАС ЖӘНЕ ҰРПАҚ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІНЕ БАЙЛАНЫСТЫ ЭМОЦИОНАЛДЫҚ ЖӘНЕ МІНЕЗ-ҚҰЛЫҚ ПРОБЛЕМАЛАРЫН ЗЕРТТЕУ БОЙЫНША ҚОЛДАНБАЛЫ ЗЕРТТЕУЛЕР НЕГІЗІНДЕ БАЛАЛАРДЫҢ ӘЛ-АУҚАТЫН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУДІҢ ЖӘНЕ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ҚОЛДАУДЫҢ ТИІМДІ СТРАТЕГИЯЛАРЫН ӨЗІРЛЕУ

№	МАҚСАТТЫ ИНДИКАТОРЛАР	2025	2026	2027
1	2025–2027 жылдарға жоспарланған жалпы көлемнен балалардың психологиялық мәселелерін зерттеуге бағытталған жүргізілген зерттеулердің үлесі.	50%	75%	100%
2	2025–2027 жылдарға жоспарланған жалпы көлемнен зерттеу нәтижелері негізінде әзірленген қолайлы және қолдаушы білім беру ортасын құруға бағытталған енгізілген және өзектендірілген жобалардың үлесі.	40%	80%	100%
3	2025–2027 жылдарға жоспарланған жалпы көлемнен балалардың әл-ауқатына қатысты өзекті мәселелер бойынша ғылыми-әдістемелік әзірлемелердің үлесі.	33%	66%	100%
4	2025–2027 жылдарға жоспарланған жалпы көлемнен республикалық және шетелдік ғылыми басылымдарда, медиапорталдарда жарияланған жарияланымдардың үлесі.	33%	66%	100
5	2025–2027 жылдарға жоспарланған жалпы көлемнен өткізілген ғылыми-әдістемелік іс-шаралардың үлесі.	33%	66%	100%
6	2025–2027 жылдарға жоспарланған жалпы көлемнен Балалардың құқықтарын қорғау және әл-ауқатын қамтамасыз ету қоғамының іс-шараларына қатысқан педагогтердің үлесі.	25%	50%	100%
7	Орта білім беру ұйымдарындағы Ата-аналарды педагогикалық қолдау орталықтарындағы сабақтарға қатысу санының 2025–2027 жылдарға жоспарланған жалпы қатысу санынан үлесі.	33%	66%	100%
№	КӨРСЕТКІШТЕР	2025	2026	2027
1	Балалардың психологиялық мәселелерін зерттеуге бағытталған жүргізілген зерттеулер саны	2	3	4
2	Зерттеу нәтижелері негізінде жобаларды	2	4	5

	іске асыру және өзектендіру үшін әзірленген ғылыми-әдістемелік материалдар саны			
3	Республикалық және шетелдік ғылыми басылымдарда, медиапорталдарда жарияланған жарияланымдар саны	3	6	9
4	Балалардың әл-ауқатына қатысты өзекті мәселелер бойынша әзірленген әдістемелік материалдар, ұсынымдар мен бағдарламалар саны	2	4	6
5	Өткізілген ғылыми-әдістемелік іс-шаралар саны	5	10	15
6	Қоғамның балалардың құқықтарын қорғау және әл-ауқатын қамтамасыз ету іс-шараларына қатысқан педагогтер саны	5300	10600	20 050
7	Орта білім беру ұйымдарындағы Ата-аналарды педагогикалық қолдау орталықтарындағы сабақтарға ата-аналардың қатысу саны	4 080 000	7 920 000	12 000 000

2-СТРАТЕГИЯЛЫҚ БАҒЫТ
БАЛАЛАРДЫҢ ӘЛ-АУҚАТЫНЫҢ ИНДЕКСІН ЗЕРТТЕУ ЖӘНЕ ЖЫЛ
САЙЫНҒЫ БАҚЫЛАУ

№	МАҚСАТТЫ ИНДИКАТОРЛАР	2025	2026	2027
1	2025-2027 жылдарға жоспарланғандардың жалпы санынан балалардың әл-ауқатының деңгейін анықтау бойынша жүргізілген әлеуметтік зерттеулердің үлесі.	33%	66%	100%
2	2025-2027 жылдарға жоспарланғандардың жалпы санынан жүргізілген мониторингтік зерттеулердің үлесі.	33%	89%	100%
3	2025-2027 жылдарға жоспарланған жалпы санының нәтижелері бойынша жарияланған талдамалық есептердің, жарияланымдардың, презентациялардың үлесі.	33%	66%	100%
№	КӨРСЕТКІШТЕР	2025	2026	2027

4	Жүргізілген социологиялық зерттеулер саны	1	2	3
5	Жүргізілген мониторингтік зерттеулер саны	3	5	9
6	Нәтижелері бойынша жарияланған талдамалық есептердің, жарияланымдардың, презентациялардың саны	1	2	3

3-СТРАТЕГИЯЛЫҚ БАҒЫТ

БАЛАЛАРДЫҢ ӘЛ-АУҚАТЫН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ САЛАСЫНДАҒЫ ПЕДАГОГТЕР МЕН МАМАНДАРДЫҢ КӘСІБИ ӘЛЕУЕТІН ДАМУ

№	МАҚСАТТЫ ИНДИКАТОРЛАР	2025	2026	2027
1	2025-2027 жылдарға жоспарланғандардың жалпы санынан Оқу-ағарту министрлігімен келісілген педагогтердің біліктілігін арттыру курстарының білім беру бағдарламаларының үлесі.	33%	66%	100%
2	ҚР орта білім беру педагогтерінің жалпы санынан Қоғамның білім беру бағдарламалары бойынша біліктілікті арттыру курстарынан өткен орта білім беру педагогтерінің үлесі	4,6%	9,6%	13,4%
3	ҚР орта білім беру педагогтерінің жалпы санынан Қоғамның білім беру бағдарламалары бойынша біліктілікті арттыру курстарының мониторингіне қатысқан орта білім беру педагогтерінің үлесі	4,6%	9,6%	13,4%
4	2024-2026 жж. Қоғамның білім беру бағдарламалары бойынша курстардан өткен педагогтердің жалпы санынан курстан кейінгі сүйемелдеумен қамтылған педагогтердің үлесі.	28,5%	63,3%	100%
№	КӨРСЕТКІШТЕР	2025	2026	2027
1	Оқу-ағарту министрлігімен келісілген педагогтердің біліктілігін арттыру курстарының білім беру бағдарламаларының саны	2	4	6

2	Қоғамның білім беру бағдарламалары бойынша біліктілікті арттыру курстарынан өткен орта білім беру педагогтерінің саны	17 450	34 900	52 400
3	Қоғамның білім беру бағдарламалары бойынша біліктілікті арттыру курстарының мониторингіне қатысқан орта білім беру педагогтерінің саны	17 450	34 900	52 400
4	Курстан кейінгі сүйемелдеумен қамтылған педагогтер саны	14 313	31 763	49 213

4-СТРАТЕГИЯЛЫҚ БАҒЫТ
АҚПАРАТТЫҚ ЖӘНЕ ЦИФРЛЫҚ ОРТАДА БАЛАЛАРДЫҢ ӘЛ-АУҚАТЫ
ҮШІН ЖАҒДАЙ ЖАСАУ

№	МАҚСАТТЫ ИНДИКАТОРЛАР	2025	2026	2027
1	2025-2027 жылдарға жоспарланғандардың жалпы санынан ата-аналарға, психологтерге, педагогтерге, білім беру органдарының қызметкерлеріне профилактикалық, түсіндіру, әдістемелік және практикалық көмек көрсету үшін әзірленген білім беру және цифрлық ресурстардың материалдардың (брошюралар, нұсқаулықтар, нұсқаулықтар) үлесі.	50%	75%	100%
2	2025-2027 жылдарға жоспарланғандардың жалпы санынан балалардың әл-ауқатын қамтамасыз ету мәселелері бойынша жасалған бейнероликтердің үлесі.	58%	79%	100%
3	2025-2027 жылдарға жоспарланғандардың жалпы санынан «ӨРКЕН» БӘАҰҒПИ КеАҚ сайтына тіркелген пайдаланушылардың үлесі.	45%	55%	100%
4	2025-2027 жылдарға жоспарланғандардың жалпы санынан «ӨРКЕН» БӘАҰҒПИ КеАҚ әлеуметтік желілерінде жазылған пайдаланушылардың үлесі	80%	92%	100%
5	2025-2027 жылдарға жоспарланғандардың жалпы санынан балалардың әл-ауқатын, қауіпсіздігін және құқықтарын қорғауды қамтамасыз ету бойынша жүргізілген	70%	85%	100%

	ақпараттық-ағарту науқандарының үлесі.			
6	2025-2027 жылдарға жоспарланған жалпы санынан БАҚ-та орналастырылған жарияланымдардың үлесі.	50%	75%	100%
№	КӨРСЕТКІШТЕР	2025	2026	2027
1	Әзірленген білім беру және цифрлық ресурстардың (постерлер, чек-парақтар, жинақтар, буклеттер) саны	100	150	200
2	Балалардың әл-ауқатын қамтамасыз ету мәселелері бойынша жасалған бейнероликтер саны	110	150	190
3	«Өркен» балалардың әл-ауқатын арттыру ұлттық ғылыми-практикалық институтының сайтына тіркелген пайдаланушылар саны	25 000	30 000	55 000
4	«Өркен» БӘАҰҒПИ әлеуметтік желілеріндегі жазылушылар саны	20 000	23 000	25 000
5	Балалардың әл-ауқатын, қауіпсіздігін және құқықтарын қорғауды қамтамасыз ету бойынша өткізілген ақпараттық-ағартушылық кампаниялар саны	18	22	26
6	БАҚ-та жарияланған жарияланымдар саны	100	150	200

8. ШАРТТЫ ҚЫСҚАРТУЛАР ЖӘНЕ ГЛОССАРИЙ

ШАРТТЫ ҚЫСҚАРТУЛАР:

«Өркен» БӘАҰҒПИ КеАҚ – «Өркен» балалардың әл-ауқатын арттыру ұлттық ғылыми-практикалық институты» коммерциялық емес акционерлік қоғамы

ҚР – Қазақстан Республикасы

ТжКБ – техникалық және кәсіптік білім беру

ПҚО – Психологиялық қолдау орталығы

АПҚО – Ата-аналарды педагогикалық қолдау орталығы

ЭЫДҰ – Экономикалық ынтымақтастық және даму ұйымы

«HR+»ППМАЖ – психологиялық-педагогикалық мониторингтің автоматтандырылған жүйесі

ЖИ– жасанды интеллект

ГЛОССАРИЙ

Баланың әл-ауқаты – баланың физикалық және психологиялық денсаулығын қолдауға және жақсартуға, сапалы білім берумен, даму мүмкіндіктерімен, қауіпсіздігімен және басқа жағдайлармен қамтамасыз етуге бағытталған факторлардың жиынтық әсерінен қалыптасқан баланың жағдайы.

Инклюзивті білім беру – физикалық, әлеуметтік, эмоционалды, психикалық, тілдік, интеллектуалдық және басқа да ерекшеліктеріне қарамастан, әр адамға жалпы білім беретін мекемелерде оқуға мүмкіндік беретін оқыту нысаны.

Психикалық денсаулық – бұл адамдарға өмірдегі стрестік жағдайларды жеңуге, өз әлеуетін жүзеге асыруға, табысты оқуға және жұмыс істеуге және қоғамға үлес қосуға мүмкіндік беретін психикалық әл-ауқат жағдайы.

Цифрлық әл-ауқат – бұл технология мен цифрлық қызметтердің адамдардың психикалық, физикалық, әлеуметтік және эмоционалды денсаулығына әсерін сипаттау үшін қолданылатын термин.

Тұрақты даму – болашақ ұрпақты өз қажеттіліктерін қанағаттандыру мүмкіндігінен айырмайтын бүгінгі күннің қажеттіліктерін қанағаттандыру (БҰҰ Дүниежүзілік комиссиясының қоршаған орта және даму мәселелеріне анықтамасы)

Дигитализация – цифрлық технологияларға көшу процесі

Әлеуметтік-эмоционалды оқыту – білім алушылардың эмоцияларды тану және басқару, эмпатия мен қамқорлықты дамыту, жауапты шешімдер қабылдау, позитивті қарым-қатынастар орнату және туындайтын күрделі өмірлік жағдайларды тиімді шешу дағдыларын игеруі.

Транспаренттілік – қолжетімділік, ашықтық.

Меритократия – басқарушылық лауазымдарды әлеуметтік шығу тегі мен қаржылық байлығына қарамастан ең қабілетті адамдар атқаруы керек басқару принципі.

Превенция – ескерту, алдын алу.

Буллинг – баланы жәбірлеу (буллинг) – қорлау сипатындағы жүйелі (екі және одан көп) әрекеттер, қудалау және (немесе) қорқыту, оның ішінде қандай да бір әрекетті жасауға немесе жасаудан бас тартуға мәжбүрлеуге бағытталған әрекеттер, сол сияқты жария түрде немесе масс-медиа және (немесе) телекоммуникация желілері және (немесе) онлайн-платформалар пайдаланыла отырып жасалған дәл сол әрекеттер (кибербуллинг).

Суицид – өз өмірін қасақана тоқтату.

Автодеструктивті мінез-құлық – мінез-құлық субъектісінің жеке тұлғасының дамуы мен тұтастығына қауіп төндіретін әрекеттермен сипатталатын девиантты мінез-құлықтың бір түрі.